

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny

KPS.410.004.03.2019

Agnieszka Turkowska
Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy w Płocku
Placówka Interwencyjna
ul. Prezydenta I. Mościckiego 27
09-400 Płock

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/043 – Opieka nad dziećmi w pogotowiach opiekuńczych i rodzinnych.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy w Płocku Placówka Interwencyjna (dalej: <i>Placówka</i>) ul. Prezydenta I. Mościckiego 27, 09-400 Płock
Kierownik jednostki kontrolowanej	Agnieszka Turkowska, Dyrektor Ośrodka, od 1 czerwca 2016 r. (dalej: <i>Dyrektor Ośrodka</i>) (akta kontroli str.5)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Prawdliwość przyjęcia i realizacja opieki nad dzieckiem w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego. 2. Prawdliwość i skuteczność działań na rzecz unormowania sytuacji dzieci.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2019 (I półrocze). Dla realizacji celu kontroli wykorzystane zostały także dowody sporządzone przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2. ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny
Kontrolerzy	1. Anna Rżysko, specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr KPS/38/2019 z 02.10.2019 r. 2. Michał Przybylski, starszy inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr KPS/39/2109 z 02.10.2019 r. (akta kontroli str.1-4)

¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 524 ze zm., dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy w Płocku - Placówka Interwencyjna zapewnił warunki odpowiednie do przyjęcia dzieci w sytuacjach kryzysowych, a obowiązujące w Pogotowiu procedury pozwalały na zapewnienie im właściwej opieki.

W Placówce sporządzano dokumenty wymagane ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej³ i rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej⁴ tj. diagnozy psychofizycznej dzieci i plany pomocy dzieciom, które były adekwatne do sytuacji dzieci i realizowane przez wychowawców. Ponadto, zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dzieci w trakcie posiedzeń dokonywał oceny okresowej, a wnioski z tej oceny przekazywane były do właściwego sądu.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły m.in.:

- opracowywania planu pomocy dziecku bez współudziału asystenta rodziny;
- zatrudnienia na stanowisku młodszego wychowawcy osoby nie spełniającej wymogów określonych ustawie o wspieraniu rodziny;
- niezłożenia (dla trojga dzieci) i złożenia po terminie (dla 15) wniosku do sądu o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka przebywającego w pieczy 18 miesięcy celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenie go w rodzinie przysposabiającej;

Ponadto, w okresie objętym kontrolą stwierdzono nieprawidłowości formalne dotyczące: sporządzania diagnozy psychofizycznej oraz prowadzenia kart pobytu wychowanków w sposób niezgodny z rozporządzeniem⁵.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prawidłowość przyjęcia i realizacja opieki nad dziećmi w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego.

1.1 Warunki organizacyjne i procedury związane z przyjęciem dziecka do placówki w trybie interwencyjnym.

Opis stanu faktycznego

1.1.1. W latach 2017 – 2019 (I połowa) na terenie województwa mazowieckiego funkcjonowało: 101 (2017 r.), 108 (2018 r.) i 111 (I poł. 2019 r.) placówek opiekuńczo-wychowawczych⁷ (na ok. 1600 miejsc). Placówek z miejscami

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 1111, ze zm., dalej: *ustawa o wspieraniu rodziny*.

⁴ Dz. U. Nr 292, poz. 1720, dalej: *rozporządzenie*.

⁵ Opis relacji dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi dziecku; opis funkcjonowania społecznego dziecka w placówce i poza nią, z uwzględnieniem samowolnego opuszczania placówki; informacje o przebiegu kontaktów placówki ze szkołą, do której dziecko uczęszcza, oraz jego nauki szkolnej; opis rozwoju dziecka ze szczególnym uwzględnieniem stanu emocjonalnego i samodzielności dziecka, informacje o stanie zdrowia dziecka, w tym stanie zdrowia psychicznego, informacje o lekach podawanych dziecku, informacje o pobytach dziecka w szpitalu, w tym w szpitalu psychiatrycznym, informacje o szczególnych potrzebach dziecka i znaczących dla dziecka wydarzeniach, opis współpracy placówki z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, w tym z asystentem rodziny.

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Dane Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie, przekazane pismem WPS-IV.9421.1.76.2019.AK z dnia 5 grudnia 2019 r.

interwencyjnymi było odpowiednio: siedem, 10 i 11, a placówek interwencyjnych pięć. Rodzin zastępczych zawodowych, pełniących funkcję pogotowia opiekuńczego funkcjonowało odpowiednio: 36, 35 i 34. W 2017 r. w wyniku interwencji odebrano 412 dzieci, w 2018 r. - 348, a w I poł. 2019 r. – 224. W placówce interwencyjnej zostało umieszczonych odpowiednio: 257, 253 i 183 dzieci.

(akta kontroli str.20-22, T1)

W okresie objętym kontrolą na terenie miasta Płocka funkcjonowało odpowiednio: sześć, cztery i pięć placówek opiekuńczo-wychowawczych, w których liczba miejsc wynosiła kolejno: 85, 69 i 72. Jedna placówka miała charakter interwencyjny i były w niej 23 miejsca (w latach 2017-2018), a w I poł. 2019 r. 14 miejsc. Ponadto, na terenie Płocka dwie zawodowe rodziny zastępcze pełniły funkcję pogotowia opiekuńczego.

W wyniku interwencji w 2017 r. odebrano w Płocku siedmioro dzieci, w 2018 r. – czworo dzieci, w 2019 r. (I połowa) – sześcioro dzieci. Tylko jedno dziecko odebrane w 2017 r. zostało umieszczone w placówce interwencyjnej (14%). W pozostałych przypadkach dzieci trafiły do zawodowych rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia opiekuńczego.

Dziecko odebrane w wyniku interwencji przebywało w placówce powyżej 18 miesięcy. Krócej przebywały dzieci w rodzinach zastępczych: powyżej 4 miesięcy – jedno dziecko⁸, powyżej 8 miesięcy – 16 dzieci⁹. Żadne z dzieci nie przebywało w rodzinie zastępczej powyżej 12 miesięcy.

(akta kontroli str.25-27, T1)

1.1.2. Placówka działała na podstawie decyzji Wojewody Mazowieckiego¹⁰.

(akta kontroli str.28-30, T1)

Zgodnie ze Statutem¹¹ Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy jest jednostką organizacyjną Miasta Płock, działającą w formie jednostki budżetowej. Ośrodek zapewnia obsługę organizacyjną, administracyjną i merytoryczną dwóm Placówkom Socjalizacyjnym (nr 1 i nr 2) oraz Placówce Interwencyjnej, działającej zgodnie z art. 97 ust. 1a ustawy o wspieraniu rodziny.

(akta kontroli str.34-38, T1)

W okresie objętym kontrolą, w trybie interwencyjnym w Placówce zostało umieszczonych sześcioro dzieci¹².

(akta kontroli str.26, 100, T1)

Wydatki miasta Płock na funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych wyniosły: w 2017 r. – 3.966,6 tys. zł, w 2018 r. – 3.984,0 tys. zł, w 2019 r. (I połowa) – 1.862,6 tys. zł. Wydatki na utrzymanie placówki interwencyjnej wyniosły: w 2017 r. – 1.273,6 tys. zł (32,1% wydatków na funkcjonowanie wszystkich placówek opiekuńczo wychowawczych), w 2018 r. – 1.334,2 tys. zł (33,5% wydatków), w 2019 r. (I połowa) – 569,6 tys. zł (30,6% wydatków).

⁸ W 2017 r.

⁹ W 2017 r. – sześcioro dzieci, w 2018 r. – czworo dzieci, w 2019 r. (I połowa) – sześcioro dzieci.

¹⁰ Zezwolenie na prowadzenie Placówki opiekuńczo-wychowawczej typu interwencyjnego Miasto Płock uzyskało w 2011 r. na podstawie decyzji Wojewody Mazowieckiego. W 2013 r. decyzja Wojewody Mazowieckiego została zmieniona w ten sposób, że zezwolenie na prowadzenie całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej dotyczyło Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego w Płocku, w strukturach którego funkcjonowała Placówka Socjalizacyjna w Płocku przy ul. Mościckiego 6 i Placówka Interwencyjna w Płocku przy ul. Mościckiego 27.

¹¹ Statut przyjęty Uchwałą Nr 119/VI/2019 Rady Miasta Płocka z dnia 28 marca 2019 r. w sprawie nadania Statutu Ośrodkowi Opiekuńczo-Wychowawczemu w Płocku; we wcześniejszym okresie nadanie Statutu regulowała Uchwała nr 488/XXIX/2012 Rady Miasta Płocka z dnia 27 listopada 2012 roku, zmieniona uchwałami: nr 803/XLVIII/2014 z dnia 27 maja 2014 r. i nr 452/XXVII/2016 z dnia 29 grudnia 2016 r.

¹² W tym pobyt pięciorga dzieci trwał od 1 do 3 dni.

(akta kontroli str.26-27, T1)

Średni miesięczny koszt utrzymania dziecka w placówce interwencyjnej wyniósł: w 2017 r. – 5.133,45 zł, w 2018 r. – 4.915,99 zł, w 2019 r. – 5.163,83 zł.

(akta kontroli str.111-113, T1)

1.1.3. Zgodnie z prowadzoną w Placówce ewidencją dzieci, w 2017 roku do Placówki przyjęto 15 dzieci, w 2018 r. – 12 dzieci, w I połowie 2019 r. – pięcioro dzieci. W okresie objętym kontrolą w Placówce łącznie przebywało: w 2017 r. – 33 dzieci, w 2018 r. – 36 dzieci, w 2019 r. (I połowa) – 26 dzieci.

(akta kontroli str.145-152, T1)

W okresie objętym kontrolą, limit miejsc nie był zachowany w miesiącach wrzesień 2017 r. – luty 2018 r.¹³. Placówka posiadała jednak zezwolenie Wojewody na przyjęcie dzieci ponad limit.

(akta kontroli str.156,162-173, T.1)

W latach 2017-2019 (I połowa) nie było przypadków odmowy przyjęcia przez Placówkę dziecka w związku z niemożnością zapewnienia mu właściwych warunków i opieki.

(akta kontroli str.100, T.1)

1.1.4. W Placówce obowiązywała procedura przyjęcia dzieci¹⁴, zgodnie z którą osoba przyjmująca dziecko do Placówki wypełniała protokół przyjęcia dziecka¹⁵. Na podstawie analizy dokumentacji spraw 15 wychowanków Placówki stwierdzono, że w każdym z przypadków wypełniono protokół przyjęcia dziecka.

(akta kontroli str.230-234, T1)

Zgodnie z procedurą nie później niż w ciągu 7 dni od przyjęcia dziecka, starszy wychowawca koordynator powinien zwołać posiedzenie Zespołu Przyjęcia Dziecka¹⁶, na którym planowane są działania krótkoterminowe do pracy z dzieckiem i rodziną. Analiza dokumentacji 15 dzieci wykazała, że w żadnym przypadku do dokumentacji nie zostały dołączone ustalenia dokonane podczas Zespołu – jedynie w kartach pobytu dziecka i dokumentach wytworzonych przez specjalistów znajdowały się notatki wskazujące, że posiedzenie Zespołu odbyło się. Jak wyjaśniła Starszy Wychowawcza Koordynator, protokoły z posiedzenia Zespołu wytwarzane są w Placówce od 2 maja 2019 r.

(akta kontroli str.110, 232, T1)

System dyżurów w Placówce regulowany był przez harmonogram pracy Placówki, zapewniający ciągłość pracy opiekuńczo-wychowawczej, zarówno w ciągu dnia, jak i w porze nocnej. Analiza harmonogramu dyżurów za miesiąc grudzień 2018 r. wykazała, że zapewniona była obecność dwóch wychowawców w Placówce.

(akta kontroli str.249, T1)

¹³ W miesiącach wrzesień-listopad 2017 r. limit miejsc był przekroczony o troje dzieci, w miesiącach grudzień 2017 – luty 2018 r. – o jedno dziecko.

¹⁴ Zarządzenie Dyrektora Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego w Płocku nr 17/2019 z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie wprowadzenia procedury przyjęcia dzieci do Placówek obsługiwanych przez Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy w Płocku; we wcześniejszym okresie obowiązywało zarządzenie Dyrektora Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego nr 8/2017 z dnia 1 czerwca 2017 r.

¹⁵ Protokół zawierał imię i nazwisko dziecka oraz datę i godzinę jego przybycia do Placówki. Ponadto, w protokole odnotowywane były informacje o stanie zdrowia dziecka w chwili jego przyjęcia, jak i okoliczności samego przyjęcia. Na protokole podpisywała się osoba doprowadzająca dziecko do Placówki oraz osoba przyjmująca dziecko.

¹⁶ W skład Zespołu wchodzi starszy wychowawca koordynator, specjaliści zatrudnieni w Ośrodku, wychowawca kierujący procesem wychowawczym dziecka, asystent rodziny (w przypadku objęcia rodziny pracą asystenta) i pielęgniarka (w zależności od indywidualnych potrzeb dziecka).

1.1.5. Na podstawie analizy dokumentacji 15 dzieci ustalono, że w jednym przypadku przyjęcie dziecka nastąpiło w wyniku interwencji. W dwóch przypadkach Placówka przyjęła dzieci bez wydanego postanowienia sądu – ich pobyt w Placówce trwał od jednego do trzech dni. We wszystkich trzech przypadkach Dyrektor powiadomił sąd, powiatowe centrum pomocy rodzinie oraz właściwy ośrodek pomocy społecznej. W jednym przypadku nastąpiło to następnego dnia po przyjęciu dziecka, zaś w przypadku dwojga dzieci – po dwóch dniach, przy czym do powiadomienia ww. instytucji doszło pierwszego dnia roboczego po przyjęciu dziecka¹⁷.

W sprawach 13 dzieci przyjętych do Placówki¹⁸ ustalono, że MOPS przekazywał do Pogotowia: informacje o sytuacji prawnej wychowanka, szczegółowe informacje o dziecku i jego sytuacji rodzinnej, odpisy aktu urodzenia, orzeczenia sądu o umieszczeniu w pieczy zastępczej oraz dokumenty szkolne. W przypadku czworga dzieci MOPS przekazał także orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego a w przypadku jednego – diagnozę wstępną dziecka sporządzoną przez Ośrodek Poradnictwa Rodzinnego (opracowaną na potrzebę toczącego się postępowania sądowego w sprawie pozbawienia matki władzy rodzicielskiej). W przypadku dwojga dzieci, MOPS przekazał dokumentację medyczną (karty szczepień ochronnych). W pozostałych przypadkach, Placówka samodzielnie występowała do przychodni medycznych o dokumentację dotyczącą szczepień ochronnych.

(akta kontroli str.252-328, T1; 1-66, T2)

Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, po przyjęciu dziecka do Placówki pielęgniarka niezwłocznie przeprowadzała wstępny wywiad z rodzicem lub opiekunem prawnym dziecka, od którego otrzymywała książeczkę zdrowia dziecka. Ustalała także przychodnię podstawowej opieki zdrowotnej.

(akta kontroli str.159, T1)

W zakresie braku przekazania dokumentacji medycznej, kontrolerzy NIK zwrócili się w trybie art. 29 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o NIK do MOPS z prośbą o udzielenie informacji. Dyrektor MOPS nie wyjaśnił dlaczego dokumenty nie zostały przekazane wraz ze skierowaniem dzieci do Placówki. Poinformował natomiast, że od czasu wprowadzenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, pracownicy MOPS mieli trudności w pozyskaniu dokumentów – placówki medyczne odmawiały przekazania dokumentów mimo przywołania przepisów prawnych i postanowienia sądu o umieszczeniu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

(akta kontroli str. 68 T.2)

W trzech przypadkach¹⁹ nie zostały przekazane plany pracy z rodziną, sporządzone przez asystenta rodziny lub w przypadkach gdy rodzinie nie został przydzielony asystent – informacje o sytuacji rodziny.

Kontrolerzy, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o NIK wystąpili do MOPS oraz Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Płocku (dalej: ORPZ) o udzielenie informacji o przyczynach nieprzekazania powyższych dokumentów. Dyrektor ORPZ potwierdziła, że podczas przekazywania kompletu dokumentów do Placówki,

¹⁷ W jednym przypadku dziecko zostało przyjęte do Placówki w piątek o godz.23.30, w drugim – w sobotę.

¹⁸ Dwa przypadki dotyczyły dzieci przyjętych na czas od jednego do trzech dni – w ich przypadku MOPS nie przekazał dokumentacji dzieci do Placówki Interwencyjnej.

¹⁹ W dwóch przypadkach z MOPS i w jednym przypadku z Ośrodka Rodzinnej Pieczy Zastępczej.

informacja o sytuacji rodziny dziecka została pominięta. Dyrektor MOPS wyjaśnił, że w piśmie przekazującym dokumenty dzieci wskazano, że rodzice nie korzystali z pomocy MOPS.

W przypadku pozostałych 10 dzieci zostały przekazane powyższe dokumenty.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66, 68 T.2)

1.1.6. W latach 2017-2018 głównymi przyczynami pobytu dzieci w Placówce były: uzależnienia rodziców (27 dzieci – 43% spośród dzieci przebywających w Placówce), niewydolność wychowawcza oraz zaniedbania w sprawowaniu opieki (33 dzieci – 52%), sieroctwo (dwoje dzieci – 3%) oraz niepełnoletność matki (jedno dziecko – 2%)²⁰.

(akta kontroli str.116,130, T.1)

Na podstawie szczegółowej analizy dokumentacji 15 dzieci ustalono, że w czterech przypadkach dzieci zostały umieszczone bez wcześniej wydanego postanowienia sądu (26,7% przypadków poddanych analizie). W pozostałych 11 przypadkach, umieszczenie dziecka w Placówce Interwencyjnej związane było z wykonaniem postanowienia sądu o umieszczeniu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej (73,3% wszystkich spraw poddanych analizie).

W ośmiu przypadkach dziecko zostało przyprowadzone przez rodzica w związku z wydanym postanowieniem sądu o umieszczeniu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej (53% spraw poddanych analizie), a w trzech przypadkach dziecko zostało doprowadzone przez Policję (20%). Ponadto, w jednym przypadku dziecko zostało przyprowadzone przez rodzica, w jednym przez kuratora sądowego oraz pracownika socjalnego, w jednym – przez samego pracownika socjalnego oraz w jednym – samodzielnie się zgłosiło do Placówki²¹.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

1.1.7. W latach 2017-2019 (I połowa) spośród 50 dzieci w Placówce przebywało siedmioro dzieci w wieku poniżej 10 lat, w tym: noworodek (jedno dziecko), 6 lat (jedno dziecko), 8 lat (dwoje dzieci) i 9 lat (troje dzieci). Noworodek przebywał w Placówce przez pięć miesięcy wraz ze swoją matką i opuścił ją wraz z matką po osiągnięciu przez nią pełnoletności. W sześciu pozostałych przypadkach dzieci przebywały w Placówce wspólnie ze starszym rodzeństwem.

Czas przebywania dzieci poniżej 10 roku życia wynosił od 1 dnia do 36 miesięcy²². Wyjaśnienia Dyrektora Ośrodka o przyczynach długich pobytów dzieci w Placówce Interwencyjnej znajdują się w dalszej części wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str.142-144, T.1)

1.2 Opracowanie diagnozy psychofizycznej oraz planu pomocy dziecku.

Opis stanu
faktycznego

1.2.1.Na podstawie analizy dokumentacji 15 dzieci ustalono, że w 13 przypadkach została sporządzona przez psychologa diagnoza psychofizyczna dziecka (87% wszystkich przypadków poddanych analizie). W dwóch pozostałych przypadkach (13%), dzieci przebywały krótkotrwale, w związku z czym Placówka nie miała możliwości opracowania diagnozy psychofizycznej.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

²⁰ Dane zsumowane dla lat 2017-2018, z uwagi na długotrwałe pobyty dzieci w Placówce, przyczyna pobytu dziecka w Placówce mogła być wykazana dla każdego roku oddzielnie.

²¹ Dziecko w wieku 17 lat zgłosiło się do Placówki Interwencyjnej w związku z wydanym postanowieniem sądu o tymczasowym umieszczeniu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym – dziecko było skonfliktowane z matką i opuściło dom matki.

²² Jedno dziecko przebywało 1 dzień, jedno – 4 miesiące, dwoje dzieci przebywa 6 miesięcy (do czasu zakończenia czynności kontrolnych). Pozostałe troje dzieci przebywało 21, 27 oraz 36 miesięcy.

W 12 przypadkach (92%), diagnoza psychofizyczna została sporządzona w terminie do 17 dni od dnia umieszczenia dziecka w Placówce²³. W przypadku jednego dziecka (8%) diagnoza psychofizyczna opracowana została dopiero po 57 dniach od przyjęcia dziecka do Placówki – spowodowane to było wielokrotnymi ucieczkami wychowanki, w rezultacie których fizycznie przebywała w Placówce 11 dni.

(akta kontroli str.70-75, T.2)

Diagnoza psychofizyczna dziecka sporządzana była w każdym przypadku przez psychologa zatrudnionego w Placówce i oddawała realną sytuację i indywidualne potrzeby dziecka.

W przypadku dziewięciorga dzieci (75%) diagnoza psychofizyczna nie zawierała elementu wskazanego w § 14 ust. 4 pkt 4 rozporządzenia tj. pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka. W przypadku jednego dziecka diagnoza psychofizyczna nie zawierała elementu wskazanego w § 14 ust. 4 pkt. 5 rozporządzenia tj. przygotowania dziecka do usamodzielnienia. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W pozostałych przypadkach, diagnoza zawierała elementy wskazane w § 14 ust. 3 i 4 rozporządzenia.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

1.2.2. Plany pomocy dziecku zostały sporządzone i były realizowane w przypadku 12 dzieci, których dokumentacja została poddana analizie (80% spraw). W dwóch przypadkach (13%) plany pomocy dziecku nie zostały opracowane ze względu na krótkotrwały pobyt dzieci w Placówce, zaś w jednym przypadku (7%) odstąpiono od sporządzenia planu pomocy dziecku ze względu na wielokrotne uciezki dziecka z Placówki i brak możliwości sporządzenia planu pomocy z uwagi na ciągłą nieobecność wychowanki²⁴.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

We wszystkich 12 przypadkach plan pomocy dziecku został sporządzony przez wychowawcę kierującego procesem wychowawczym. Plany pomocy zostały sporządzone po opracowaniu przez psychologa diagnozy psychofizycznej, w terminach od 4 do 31 dni od sporządzenia diagnozy i w terminie od 18 do 45 dni od przyjęcia dziecka do Placówki. Plany pomocy uwzględniały ustalenia z diagnozy psychofizycznej dziecka. Plany pomocy opracowane były w sposób uwzględniający indywidualną sytuację dziecka, jego potrzeby i możliwości.

(akta kontroli str.70-75, T.2)

Wszystkie sporządzone plany pomocy uwzględniały zdanie dziecka, co było udokumentowane podpisem wychowanka.

W dziewięciu przypadkach plany pomocy zostały sporządzone bez współpracy asystenta rodziny lub, w przypadku gdy rodzinie nie został przydzielony asystent, podmiotu organizującego pracę z rodziną (75% spraw, w których zostały sporządzone plany pomocy). Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

W pozostałych przypadkach, plany pomocy dziecku sporządzono we współpracy z asystentem rodziny.

²³ W tym w 10 przypadkach sporządzenie diagnozy psychofizycznej dziecka nastąpiło do 14 dni od dnia przyjęcia dziecka do Placówki

²⁴ W ich efekcie Placówka Interwencyjna wystąpiła do sądu o pomoc w wykonaniu wcześniejszego postanowienia sądu o umieszczeniu dziecka w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

W przypadku dziewięciorga dzieci (75%) cel pracy z dzieckiem w planach pomocy został określony w sposób niezgodny z § 15 ust. 3 rozporządzenia – w planach tych jako cel pracy z dzieckiem wskazano zapewnienie bezpieczeństwa dziecku. Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, cel pracy w planach pracy określono na podstawie bieżącej sytuacji dziecka, z uwzględnieniem jego indywidualnych potrzeb, skupiając się wokół stworzenia dziecku jak najbardziej sprzyjających warunków do rozwoju i funkcjonowania dziecka oraz pomocy w adaptacji do nowych warunków. Katalog celów wskazany w rozporządzeniu jest katalogiem zamkniętym i w ocenie Dyrektora nie uwzględnia wszystkich potrzeb dziecka umieszczonego w Placówce Interwencyjnej. Wychowawca kierujący procesem wychowawczym, analizując bieżącą sytuację dziecka, określał cel pracy adekwatny do jego potrzeb a nie do przepisów rozporządzenia. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W przypadku czworga dzieci cel pracy z dzieckiem został określony jako przygotowanie do usamodzielnienia (3) lub powrót dziecka do rodziny (1).

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

1.2.3. Modyfikacje planu pomocy dziecku zostały sporządzone w przypadku 11 z 15 dzieci, których dokumentację badano²⁵ (73%). W każdym z powyższych przypadków, modyfikacja nastąpiła przed upływem 6 miesięcy od sporządzenia planu pomocy (w tym jedna po upływie 1 miesiąca, jedna po upływie dwóch i dwie po upływie 4 miesięcy).

(akta kontroli str.70-75, T.2)

1.2.4. Na podstawie analizy dokumentacji 15 dzieci ustalono, że w 12 przypadkach odbyły się posiedzenia zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka²⁶ (80% spraw poddanych analizie). We wszystkich tych przypadkach, okresowe oceny posłużyły do ustalenia aktualnej sytuacji dziecka oraz oceny możliwości powrotu dziecka do rodziny lub umieszczenia go w rodzinnej pieczy zastępczej.

W czterech przypadkach (27%) posiedzenie zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dzieci odbyło się w trakcie przebywania dziecka w młodzieżowym ośrodku socjoterapii, młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub ośrodku rehabilitacyjno-readaptacyjnym – zespół przygotowywał ocenę okresową w oparciu o opinię dostarczoną przez daną placówkę i rozmowy telefoniczne z terapeutami (odnotowywane w karcie pobytu wychowanka).

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

1.2.5. We wszystkich 12 sprawach dzieci (80%), w których odbyły się posiedzenia zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka, brał w nich udział dyrektor placówki lub wyznaczona przez niego osoba.

W okresie objętym kontrolą udziału w posiedzeniach zespołu nie brał pedagog zatrudniony w Placówce. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Ponadto, na podstawie podpisów członków zespołu ustalono, że psycholog nie brał udziału w pięciu posiedzeniach zespołu²⁷. Dyrektor Ośrodka potwierdziła, że psycholog nie brała udziału w posiedzeniu zespołu z powodu wypełniania innych obowiązków służbowych (w przypadku jednego posiedzenia) oraz z powodu

²⁵ W jednym przypadku plan pomocy dziecku został opracowany w dniu 2 lipca 2019 r. i do czasu zakończenia czynności kontrolnych nie została opracowana jego modyfikacja.

²⁶ W dwóch przypadkach do posiedzenia zespołu nie doszło ze względu na krótkotrwały pobyt dziecka w placówce, w jednym przypadku dziecko przebywa w placówce od 3.06.2019 r.

²⁷ W dniach: 30.11.2017 r. – dotyczących trojga dzieci; 22.05.2018 r. – dotyczących trojga dzieci; 23.05.2018 r. – dotyczącego jednego dziecka; 29.11.2018 r. – dotyczących dwójga dzieci; 24.04.2019 r. – u siedmiorga dzieci.

zwolnienia lekarskiego (jedno posiedzenie). W pozostałych dniach psycholog brała udział w posiedzeniach zespołu, a brak podpisu na liście wynikał z przeoczenia.

Na podstawie podpisów członków zespołu ustalono również, że wychowawca kierujący procesem wychowawczym nie brał udziału w czterech posiedzeniach zespołu²⁸. Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że nieobecność na posiedzeniach zespołu danego wychowawcy kierującego procesem wychowania wynikała z dnia wolnego wychowawcy zgodnie z harmonogramem dyżurów, pełnieniem przez wychowawcę dyżuru nocnego lub wypełnianiem innych obowiązków służbowych. W przypadku nieobecności wychowawcy funkcjonowanie dziecka omawiał starszy wychowawca koordynator Placówki.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

O każdym terminie posiedzenia zespołu Ośrodek informował na piśmie przedstawiciela organizatora rodzinnej pieczy zastępczej i asystenta rodziny z co najmniej miesięcznym wyprzedzeniem. Na podstawie dokumentacji ustalono, że przedstawiciel organizatora rodzinnej pieczy zastępczej brał udział w każdym posiedzeniu. Natomiast asystent rodziny nie brał udziału w siedmiu posiedzeniach zespołu. Kontrolerzy, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o NIK, wystąpili do Dyrektora MOPS w Płocku o wskazanie przyczyn braku udziału asystenta rodziny w posiedzeniach zespołu – zgodnie z przekazaną informacją, asystent nie brał udziału z uwagi na inne obowiązki zawodowe lub omówienie sytuacji dziecka i rodziny na posiedzeniu innego dnia. W przypadku czterech posiedzeń dotyczących dwojga dzieci, Dyrektor MOPS poinformował, że w tym okresie rodzina nie miała przydzielonego asystenta rodziny. NIK zauważa jednak, że wraz z pismem przekazującym dokumentację dzieci, MOPS przekazał dokumentację sporządzoną przez asystenta rodziny oraz jego dane kontaktowe – MOPS nie poinformował Placówki o zaprzestaniu pracy asystenta z rodziną dzieci.

(akta kontroli str.76,78,88,97,120-121,135, 142-143 T.2)

W żadnej ze spraw 15 dzieci, których dokumentacja została poddana analizie, nie stwierdzono przypadków udziału w posiedzeniach rodziców dzieci umieszczonych w Placówce. Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, rodzice dzieci byli informowani o datach posiedzenia zespołu ustnie lub telefonicznie przez wychowawców.

(akta kontroli str.102, T.1)

1.2.6. W każdym przypadku spośród 12 spraw dzieci (80% spraw poddanych analizie), w których odbyły się posiedzenia zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka, w ocenie sformułowano wnioski co do zasadności dalszego przebywania dziecka w placówce.

W czterech przypadkach (33%) zespół sformułował ocenę o pozostaniu dziecka w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, młodzieżowym ośrodku socjoterapii lub ośrodku rehabilitacyjno-readaptacyjnym (w zależności gdzie dziecko w danym momencie pozostawało).

W dwóch przypadkach (17%) zespół sformułował ocenę dotyczącą potrzeby wystąpienia do sądu o pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej – wniosek w tej sprawie został przesłany do sądu i w jego wyniku sąd, po przeprowadzeniu postępowania, wydał postanowienie o pozbawieniu rodziców władzy rodzicielskiej.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

²⁸ W dniach: 24.05.2017 r. – dotyczy jednego dziecka; 29.11.2017 r. – dotyczącego dwojga dzieci; 23.05.2018 r. – dotyczącego dwojga dzieci; 24.04.2019 r. – dotyczącego trojga dzieci.

1.2.7. We wszystkich 15 sprawach, których dokumentacja została poddana szczegółowej analizie, dokumentowano pracę prowadzoną przez wychowawcę z dzieckiem przebywającym w placówce. W przypadku 12 dzieci, dla których opracowano plan, praca realizowana była zgodnie z jego założeniami²⁹.

We wszystkich 15 przypadkach prowadzone były karty pobytu dziecka w placówce. W przypadku 14 dzieci, które zostały umieszczone w Placówce przed 1 marca 2019 r. karty pobytu prowadzone były w formie notatek wychowawcy co 2-5 dni. Nie zawierały elementów wskazanych w § 17 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia tj. wyszczególnionych opisów relacji dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi dziecku, opisu funkcjonowania społecznego dziecka w placówce i poza nią, informacji o przebiegu kontaktów placówki ze szkołą oraz jego nauki szkolnej, opisu rozwoju dziecka ze szczególnym uwzględnieniem stanu emocjonalnego i samodzielności dziecka, informacji o stanie zdrowia dziecka i lekach mu podawanych, informacji o pobytach dziecka w szpitalu, informacji o szczególnych potrzebach dziecka i znaczących dla dziecka wydarzeniach oraz opisu współpracy placówki z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W dokumentacji dzieci umieszczonych w Placówce prowadzone były również karty udziału dziecka w zajęciach specjalistycznych, prowadzonych przez psychologa.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

1.2.8. W przypadku każdego dziecka, którego dokumentacja została poddana szczegółowej analizie, udzielona pomoc była adekwatna do stwierdzonych potrzeb dziecka.

W przypadku dwojga dzieci, których pobyt w Placówce był krótkotrwały (od 1 do 3 dni), pomoc polegała na doraźnym zabezpieczeniu dziecka. W przypadku dziecka, w sprawie którego odstąpiono od opracowania planu pomocy ze względu na wielokrotne jego ucieczki z Placówki, praca z dzieckiem polegała na zwróceniu się do sądu o pomoc w umieszczeniu dziecka w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

W pozostałych przypadkach, pomoc udzielana dziecku w trakcie jego pobytu w Placówce wynikała z przyjętego planu pomocy.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

1.3 Organizacja pracy placówki i warunki pobytu w niej dzieci.

Opis stanu
faktycznego

1.3.1. W budynku, w którym funkcjonuje Placówka Interwencyjna mieści się tylko jedna placówka. W toku czynności kontrolnych przeprowadzono oględziny Placówki. W ich trakcie stwierdzono, że w Placówce przebywało ośmioro dzieci w wieku od 6 do 17 lat. Na liście wychowanków figurowało dziewięcioro dzieci, przy czym jedna wychowanka przebywała w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Placówka zapewniła dzieciom:

- a) pokoje mieszkalne, w których przebywało nie więcej niż troje dzieci, z możliwością przechowywania rzeczy osobistych i swobodnego korzystania z wyposażenia;
- b) łazienki z miejscem do prania i suszenia rzeczy osobistych;
- c) miejsce do nauki;

²⁹ W pozostałych trzech przypadkach plan pracy nie został opracowany w związku z krótkotrwałym pobytem dzieci w Placówce.

- d) miejsce do przygotowywania posiłków, zapewniające odpowiednie warunki do przechowywania i obróbki żywności wraz z miejscem do spożywania posiłków;
- e) wspólną przestrzeń mieszkalną, stanowiącą miejsce spotkań i wypoczynku;
- f) siłownię ze sprzętem do ćwiczeń fizycznych;
- g) stołówkę, która zapewniała obiad oraz wydawała półprodukty do przygotowania posiłków w aneksie kuchennym.

Dzieci przebywające w Placówce miały zapewnioną pomoc pielęgniarki.

W trakcie oględzin stwierdzono, że we wspólnej toalecie brak jest zamontowanego zamka od wewnątrz, umożliwiającego skorzystanie z toalety w sposób zapewniający intymność. Ponadto, ściany w pokojach dzieci wymagały odmalowania.

(akta kontroli str. 144-145, T.2)

Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, uszkodzenia czy dewastacje sprzętu codziennego użytku były efektem pobytu w Placówce dzieci z zaburzeniami zachowania, w tym o obniżonym potencjale intelektualnym oraz dzieci z młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Pomieszczenia, w których przebywały dzieci, były odnawiane na bieżąco, w miarę potrzeb oraz możliwości finansowych. Ponadto, w Placówce prowadzono niezbędne konserwacje instalacji elektrycznej. Ze względu na planowaną reorganizację Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego, w wyniku której do 31 grudnia 2020 roku dzieci z Placówki Interwencyjnej zostaną przeniesione do innych placówek obsługiwanych przez tutejszy Ośrodek, w dotychczasowym budynku dokonywane są wyłącznie bieżące naprawy i remonty – nie są prowadzone większe inwestycje.

(akta kontroli str.102-103, T.1)

1.3.2. Placówka Interwencyjna zapewniała dziecku zaspokojenie jego potrzeb, określonych w § 18 ust. 1 rozporządzenia. Dzieci miały stały dostęp do opieki pielęgniarskiej. W gabinecie pielęgniarki przechowywane były leki przyjmowane przez wychowanków, jak i leki doraźne. Ponadto, Placówka zapewniała dzieciom dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej. W 2017 r. liczba wizyt wychowanków Placówki w poradniach specjalistycznych oraz poradniach podstawowej opieki wyniosła 379. W 2018 r. liczba wizyt wyniosła 311, zaś w I połowie 2019 r. – 53³⁰. Oprócz Poradni Dzieci Zdrowych i Poradni Dzieci Chorych wizyty odbywały się m.in. w: Poradni laryngologicznej, Poradni okulistycznej, Poradni rehabilitacyjnej, Poradni Zdrowia Psychicznego dla dzieci i młodzieży, Poradni stomatologicznej, Poradni ginekologicznej.

(akta kontroli str. 146-153, T.2)

Zajęcia prowadzone przez psychologa lub pedagoga dokumentowane były w kartach udziału dziecka i rodziny w zajęciach specjalistycznych. Dzieci, których dokumentacja została poddana szczegółowej analizie, uczestniczyły w zajęciach prowadzonych przez psychologa takich jak: „Dzieci w rodzinie z problemem alkoholowym”, „Jestem kobietą”, „Rozwój kreatywności przez sztukę”, „Prawa dziecka”. Ponadto, w dokumentacji dzieci znajdowały się adnotacje o wizytach w instytucjach zewnętrznych np. w Poradni Zdrowia Psychicznego czy wyjście na badania w Opiniotwórczym Zespole Sądowych Specjalistów w Płocku. W przypadku pracy pedagoga, dokumentowane były zajęcia wyrównawcze prowadzone z dzieckiem, rozmowy wzmacniające oraz omówienie aktualnej sytuacji dziecka.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66, T.2)

³⁰ Zmniejszenie liczby wizyt w poradniach związane jest ze zmniejszeniem liczby miejsc w Placówce i zmniejszeniem liczby dzieci w niej umieszczonych.

W okresie objętym kontrolą dzieci przebywające w Placówce były wyposażone w odzież, obuwie, bieliznę, które to rzeczy kupowano w miarę potrzeb, często niezwłocznie po przyjęciu dziecka do Placówki. Wychowankowie mieli wpływ na wybór poszczególnych rzeczy, uczestniczyli w zakupach razem z wychowawcą. Ponadto, dzieci zaopatrywane były w środki higieny osobistej stosownie do wieku i potrzeb.

Zaopatrzenie w podręczniki, pomoce i przybory szkolne odbywało się na bieżąco oraz w zależności od potrzeb dziecka – podręczniki kupowane były na początku roku szkolnego lub w jego trakcie (w przypadku dzieci przyjętych w ciągu roku szkolnego).

Dzieci przebywające w Placówce miały możliwość uczestniczenia w zajęciach pozalekcyjnych na terenie szkoły, np. chór, kółko plastyczne, treningi piłki nożnej. Ponadto, na terenie Placówki organizowane były zajęcia plastyczne, zajęcia sportowo-rekreacyjne i zajęcia kulinarne. W ramach pozyskanych środków z Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz z Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Płocka, dzieci wspólnie z wychowawcami wyjeżdżały na biwaki rekreacyjne.

(akta kontroli str. 159-161, T.1)

Zarządzeniem Dyrektora Ośrodka³¹ wprowadzono regulamin nagród i konsekwencji stosowanych w odniesieniu do wychowanków oraz Regulamin przyznawania kieszonkowego³².

(akta kontroli str. 199-206, T.1; 154,T.2)

Dziewięcioro dzieci (60%) (z 15 badanych), realizowało naukę w szkołach na terenie Płocka. W przypadku trojga dzieci (20%), które zostały umieszczone w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub socjoterapii, w teczkach osobowych załączone zostały porozumienia zawarte pomiędzy Ośrodkiem Opiekuńczo-Wychowawczym a właściwą placówką. Porozumienie dotyczyło procedur rozliczenia kosztów o których mowa w § 76 ust. 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach³³.

Ponadto, w przypadku jednego z wychowanków (7%), przebywającego w Ośrodku Rehabilitacyjno-Readaptacyjnym, który zapisał się do zaocznego liceum, Ośrodek pokrył koszty tej formy nauki.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

Na podstawie analizy dokumentacji za miesiąc czerwiec 2019 r. ustalono, że pod opieką wychowawcy nie było więcej niż 14 dzieci. Pod opieką psychologa w trakcie zajęć nie było więcej niż sześcioro dzieci, co jest zgodne z § 10 ust. 2 i 3 rozporządzenia.

(akta kontroli str.155-156, T.2)

³¹ Zarządzenie nr 8/2019 z dnia 18 czerwca 2019 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu przyznawania kieszonkowego dla wychowanków Placówek obsługiwanych przez Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy w Płocku.; we wcześniejszym okresie obowiązywało zarządzenie nr 16/2016 z dnia 23 czerwca 2016 r. w sprawie wprowadzenia regulaminów i procedur w Ośrodku Opiekuńczo-Wychowawczym w Płocku

³² W regulaminie przyznawania kieszonkowego wskazano, że wysokość kwoty pieniężnej do własnego dysponowania przez wychowanków nie może być niższa niż 1% i nie wyższa niż 8% kwoty odpowiadającej kwocie, o której mowa w art. 80 ust. 1 pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny. W Placówce prowadzono „zeszyt kieszonkowego”, w którym wychowawcy zapisywali wszystkie uzyskane przez wychowanków punkty za zachowanie pozytywne (+ 5 pkt) lub zachowanie negatywne (- 5 pkt). W oparciu o liczbę otrzymanych punktów, sporządzano listę wychowanków wraz z liczbą uzyskanych punktów i kwotą kieszonkowego za dany miesiąc.

³³ Dz. U. z 2015 r. poz. 1872

1.3.3. W okresie objętym kontrolą w Placówce obowiązywały procedury dotyczące postępowania w przypadku stosowania przemocy przez wychowanków oraz wychowawców³⁴. Ofiary przemocy rówieśniczej otrzymywały wsparcie ze strony specjalistów zatrudnionych w Placówce. Sporządzano również notatki służbowe o zdarzeniach, a wobec sprawców przemocy wyciągano konsekwencje zgodnie z obowiązującym Regulaminem Nagród i Konsekwencji. Wprowadzone procedury przewidywały również sporządzenie z wychowankiem – sprawcą przemocy, kontraktu zobowiązującego do poprawy zachowania. W przypadkach poważnego naruszenia nietykalności cielesnej procedura zakładała zgłoszenie zdarzenia na policję lub do prokuratury oraz sporządzenie notatki służbowej. Placówka w takich sytuacjach mogła też wystąpić do sądu rodzinnego i ośrodka pomocy społecznej o zaostrezenie środków wychowawczych wobec dziecka. W każdej sytuacji – potwierdzenia się zarzutów lub stwierdzenia braku winy pracownika – o zdarzeniu informowani byli rodzice/opiekunowie prawni dziecka, a wychowanek obejmowany był indywidualnym wsparciem pedagogicznym i psychologicznym.

(akta kontroli str. 219-229, T.1)

Podczas analizy dokumentacji 15 dzieci odnotowano dwa przypadki stosowania przez dzieci przemocy rówieśniczej oraz wobec wychowawców (13%). 10-letni chłopiec zachowywał się agresywnie (kopanie, plucie, gryzienie) i wulgarnie wobec swojego otoczenia. W czasie jednego ze zdarzeń, podczas którego pracownicy Placówki nie byli w stanie uspokoić chłopca, wezwano policję. Przypadki zachowań przemocowych odnotowywano w kartach pobytu dziecka oraz w dwóch notatkach służbowych znajdujących się w dokumentacji. Z chłopcem na bieżąco pracowali wychowawcy oraz specjaliści – psycholodzy i pedagodzy. Zachowanie chłopca było rezultatem zaburzeń psychicznych, które zostały zdiagnozowane w czasie pobytu dziecka w szpitalu psychiatrycznym.

Drugą osobą, która stosowała przemoc, był 16-letni chłopiec. Od początku pobytu w Placówce był wulgarny, stosował groźby wobec pracowników, nie wykonywał poleceń. Podczas jednego ze zdarzeń wychowanek zachowywał się w sposób bardzo agresywny, co zakończyło się wezwaniem policji przez pracowników, w trosce o bezpieczeństwo innych dzieci. W dwóch innych przypadkach – uderzenia o ścianę innym wychowankiem oraz kopaniem dziecka spoza Placówki – wychowawcy odnotowali zdarzenia w karcie pobytu dziecka. Ponadto, wychowawcy i specjaliści prowadzili regularne rozmowy wychowawcze z chłopcem. W czasie pobytu w Placówce nastolatek został skierowany na konsultacje do poradni zdrowia psychicznego, gdzie zdiagnozowano u niego zaburzenia zachowania, zaniedbania wychowawcze oraz niewłaściwie kształtującą się osobowość.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66, T.2)

Zgodnie z informacjami uzyskanymi od Komendy Miejskiej Policji w Płocku, w okresie objętym kontrolą policjanci podejmowali 13 interwencji. Nie wszystkie były jednak związane z przemocą: dwie interwencje dotyczyły sytuacji, w których wychowanek był pod wpływem alkoholu, jedna interwencja dotyczyła ujawnienia przez wychowawcę petard przy wychowanku. Policja nie zarejestrowała przypadków kradzieży oraz wymuszeń.

(akta kontroli str.157-158, T.2)

³⁴ Zarządzeniem nr 16/2016 Dyrektora Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego w Płocku z dnia 23 czerwca 2016 r. wprowadzono: (1) Procedurę postępowania w przypadku stosowania przemocy rówieśniczej, (2) Procedurę postępowania w przypadku stosowania przemocy wychowanków wobec pracowników oraz (3) Procedurę postępowania w przypadku stosowania przemocy pracowników wobec wychowanków. Pośrednio do zjawiska przemocy odnosi się również Procedura postępowania w przypadku łamania praw dziecka w Ośrodku Opiekuńczo-Wychowawczym w Płocku wprowadzona ww. zarządzeniem. W związku z reorganizacją Placówki i zlikwidowaniem stanowiska zastępcy dyrektora, Zarządzeniami nr 11/2019, 12/2019, 13/2019 i 14/2019 Dyrektora Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego w Płocku z dnia 18 czerwca 2019 r. uchylono wszystkie wymienione procedury i wprowadzono je ponownie. W treści procedur wszędzie, gdzie wcześniej była mowa o zastępcy dyrektora, wprowadzono zapisy odnoszące się do starszego wychowawcy koordynatora Placówki.

Odpowiedzi z ankiety przeprowadzonej przez NIK w grupie sześciorga wychowanków mających powyżej 10 roku życia wskazują, że dzieci przebywające w Placówce czują się bezpiecznie. Nikt nie wskazał, by doświadczył lub był świadkiem przemocy ze strony rówieśników oraz osób dorosłych.

(akta kontroli str.159-170,T.2)

1.3.4. W Placówce obowiązywały miesięczne grafiki dyżurów ze wskazaniem imiennym wychowawcy pełniącego dyżur oraz wskazaniem godzin, w których ten dyżur miał być pełniony. Szczegółowemu badaniu poddano raporty z nocnych dyżurów z miesiąca grudnia 2018 r. Dyżury sprawowane były przez dwóch wychowawców i raportowane były w zeszycie nocnych dyżurów. Każdy dyżur odnotowywany był na oddzielnej karcie, ze wskazaniem liczby dzieci na liście wychowanków oraz liczby dzieci obecnych w Placówce, liczby dzieci zwolnionych z Placówki, dzieci nieobecnych i chorych. Ponadto, wychowawcy robili adnotacje przy obchodach dwóch grup wychowawczych o godzinie 22.00, 2.00 i 6.00. Każdy raport zawierał uwagi wychowawców, informację o której dyżur się zakończył oraz podpisy wychowawców. W okresie objętym kontrolą doszło do jednego incydentu przemocy podczas nocnego dyżuru – w zeszycie raportów nocnych dyżurów odnotowano wydarzenie z informacją o wezwaniu do Placówki Policji.

(akta kontroli str.247-250, T.1)

1.3.5. W latach 2017-2019 (I połowa) w Placówce stosunek pracy nawiązano łącznie z 34 osobami. Wszyscy zatrudnieni, z jednym wyjątkiem, spełniali wymogi ustawowe dotyczące kwalifikacji. W listopadzie 2018 r. na stanowisku młodszego wychowawcy zatrudniona została osoba, która nie spełniała wymagań art. 98 ustawy. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Wszyscy pozostali pracownicy spełniali wyżej wymienione wymagania.

(akta kontroli str.171-192, T.2)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Sporządzanie diagnozy psychofizycznej dziecka bez elementu wskazanego w § 14 ust. 4 pkt 4 i 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej tj. pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz przygotowania dziecka do usamodzielnienia.

(akta kontroli str. 193-248, T.2)

Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka diagnoza psychofizyczna dziecka sporządzana była niezwłocznie po przyjęciu dziecka do Placówki, podczas gdy w sądzie toczyło się postępowanie odnośnie sytuacji prawnej dziecka. Brak wskazań w diagnozie co do umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka wynikał z braku wiedzy psychologa na temat rozstrzygnięć toczących się postępowań sądowych. W przypadku braku ujęcia w diagnozie przygotowania do usamodzielnienia Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że ze względu na wiek dziecka (10 lat) założono, że proces usamodzielnienia nie będzie przebiegał w Placówce.

(akta kontroli str. 158, T.1)

Zdaniem NIK przepisy są jednoznaczne, a diagnozy psychofizyczne dziecka sporządzane przez psychologa powinny zawierać elementy wskazane w § 14

ust. 4 pkt 4 i 5 rozporządzenia. Stanowisko to podziela także Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, który wydał zalecenia pokontrolne w tym zakresie.

2. Opracowanie planu pomocy dziecku bez udziału asystenta rodziny lub podmiotu organizującego pracę z rodziną, co jest niezgodne z art. 100 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny.

(akta kontroli str. 249-310, T.2)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że w czterech przypadkach, w których rodzina miała wyznaczonego asystenta rodziny, plan pomocy dziecku został opracowany we współpracy z nim mimo braku podpisu na planie. W pozostałych przypadkach, gdy rodzina nie miała przyznanego asystenta rodziny, MOPS w Płocku jako podmiot organizujący pracę z rodziną nie wyznaczył pracownika odpowiedzialnego za współpracę w tym zakresie.

(akta kontroli str. 156-157, T.1;)

NIK zauważa jednak, że Dyrektor Ośrodka mogła samodzielnie wystąpić do MOPS o wyznaczenie pracownika odpowiedzialnego za współpracę przy sporządzaniu planu pomocy dziecku. Ponadto, zdaniem NIK za rzetelność sporządzanych w Placówce dokumentów odpowiedzialny jest Dyrektor Ośrodka wraz ze Starszym Wychowawcą Koordynatorem w Placówce.

3. Określenie celu pracy z dzieckiem w planie pomocy bez uwzględnienia powrotu dziecka do rodziny, umieszczenia dziecka w rodzinie przysposabiającej, umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub przygotowania dziecka do usamodzielnienia, tj. w sposób niezgodny z § 15 ust. 3 rozporządzenia.

(akta kontroli str. 249-310, T.2, 1-28, T.3)

Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, cel pracy w planach pracy określono na podstawie bieżącej sytuacji dziecka, z uwzględnieniem jego indywidualnych potrzeb, skupiając się wokół stworzenia dziecku jak najbardziej sprzyjających warunków do rozwoju i funkcjonowania dziecka oraz pomocy w adaptacji do nowych warunków. Katalog celów wskazany w rozporządzeniu jest katalogiem zamkniętym i w ocenie Dyrektora nie uwzględnia wszystkich potrzeb dziecka umieszczonego w Placówce Interwencyjnej. Wychowawca kierujący procesem wychowawczym, analizując bieżącą sytuację dziecka, określał cel pracy adekwatny do jego potrzeb, a nie do przepisów rozporządzenia.

(akta kontroli str. 157-158, T.1)

Zdaniem NIK, cel pracy z dzieckiem powinien być zgodny z § 15 ust. 3 rozporządzenia. Stanowisko to podziela także Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, który wydał zalecenia pokontrolne nakazujące Placówce sporządzanie planów i ich modyfikacji w sposób zgodny z tymi przepisami.

4. Brak wyznaczania do udziału w posiedzeniach zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka pedagoga zatrudnionego w Placówce, co jest niezgodne z art. 137 ust. 1 pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny.

(akta kontroli str. 77-139, T.3)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że pedagog nie brał udziału w posiedzeniach zespołu ponieważ w okresie 31.12.2015 r. – 28.02.2018 r. przebywał na zwolnieniu lekarskim oraz świadczeniu rehabilitacyjnym. NIK zauważa jednak, że po 28.02.2018 r. w Placówce zatrudniony był inny pedagog – Pani K. K., która również nie brała udziału w posiedzeniach zespołu.

(akta kontroli str. 142, T.3)

Zgodnie z art. 137 ust. 1 pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny, pedagog, o ile jest zatrudniony w Placówce, wchodzi w skład zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka. W związku z powyższym, przepis ten wskazuje na obligatoryjne uczestnictwo pedagoga w posiedzeniach zespołu.

5. Sporządzanie kart pobytu dziecka w Placówce bez wyszczególnienia opisów relacji dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi dziecku, opisu funkcjonowania społecznego dziecka w placówce i poza nią, informacji o przebiegu kontaktów placówki ze szkołą oraz jego nauki szkolnej, opisu rozwoju dziecka ze szczególnym uwzględnieniem stanu emocjonalnego i samodzielności dziecka, informacji o stanie zdrowia dziecka i lekach mu podawanych, informacji o pobytach dziecka w szpitalu, informacji o szczególnych potrzebach dziecka i znaczących dla dziecka wydarzeniach oraz opisu współpracy placówki z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, co jest niezgodne z § 17 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia.

(akta kontroli str.153-213, T.3)

Dyrektor Ośrodka wyjaśniła, że w jej opinii karty pobytu zawierały wszystkie niezbędne informacje o funkcjonowaniu dziecka, które odnotowywano w sposób opisowy.

(akta kontroli str.158, T.1)

NIK nie podziela tego stanowiska, ponieważ informacje zawarte w kartach pobytu sporządzanych w formie notatek sporządzonych w przeciągu dwóch tygodni, nie odnosiły się do każdego obszaru funkcjonowania dziecka w Placówce. Zdaniem NIK, karty pobytu dziecka powinny zawierać wszystkie elementy wskazane w § 17 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia oraz być uzupełniane co dwa tygodnie, zgodnie § 17 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia. Stanowisko to podziela także Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, który wydał zalecenia pokontrolne w tym zakresie.

6. Zatrudnienie na stanowisku młodszego wychowawcy osoby bez wykształcenia wymaganego na tym stanowisku na podstawie przepisów art. 98 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny.

(akta kontroli str.171-192, T.2)

Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, zgodnie z suplementem dyplomu posiadane wykształcenie uprawnia pracownika do pracy w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych lub ponadpodstawowych, szkołach wyższych, a także placówkach oświatowo-wychowawczych. Ponadto, program odbytych przez pracownika studiów licencjackich obejmował m.in. pedagogikę, psychologię czy socjologię. Pracownik posiadał także kilkuletni staż pracy jako nauczyciel, a obecnie jest słuchaczem studiów podyplomowych z zakresu pedagogiki specjalnej – edukacji i rehabilitacji osób z autyzmem i Zespołem Aspergera.

(akta kontroli str.158-159, T.1)

NIK jednak zauważa, że zgodnie z art. 98 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy o wspieraniu rodziny, osoba pracująca na stanowisku wychowawcy powinna posiadać wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, praca socjalna, nauki o rodzinie lub na innym kierunku, którego program obejmuje resocjalizację, pracę socjalną, pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą. Tymczasem w okresie od 19.11.2018 r. do 21.05.2019 r. w Placówce zatrudniona była osoba na stanowisku młodszego wychowawcy, która ukończyła studia licencjackie na kierunku wychowanie fizyczne oraz studia magisterskie na kierunku wychowanie fizyczne. Zgodnie

z przedstawionymi suplementami dyplomów, programy studiów nie obejmowały resocjalizacji, pracy socjalnej i pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej. Zatrudniona osoba nie uzupełniła również swojego wykształcenia wskazanymi w ustawie studiami podyplomowymi.

OCENA CZĄSTKOWA

Placówka dysponowała właściwymi warunkami do przyjęcia dziecka w sytuacji kryzysowej i zapewnienia mu opieki adekwatnej do jego sytuacji. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły niezgodnego z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i rozporządzenia sporządzania diagnozy psychofizycznej, planu pomocy dziecku, karty pobytu dziecka w Placówce. Ponadto, w okresie objętym kontrolą w Placówce zatrudniony był pracownik na stanowisku wychowawcy, który nie spełniał wymogów ustawowych w zakresie wykształcenia. NIK zauważa także, że w posiedzeniach zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka nie brał udziału zatrudniony w Placówce pedagog.

OBSZAR

2. Prawidłowość i skuteczność działań placówki na rzecz unormowania sytuacji dzieci.

2.1. Czas pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego oraz działania na rzecz unormowania sytuacji dziecka i skrócenia jego pobytu

Opis stanu faktycznego

2.1.1. W latach 2017 – 2019 (I połowa) w Placówce przebywało 50 dzieci. Średni czas pobytu dzieci w placówce wyniósł ok. 18 miesięcy, przy czym ośmioro dzieci nadal przebywało w Placówce w dniu zakończenia kontroli NIK (grudzień 2019 r.)³⁵. Najdłuższy pobyt dziecka wyniósł 78 miesięcy, najkrótszy – 1 dzień.

Szczegółowa analiza dokumentacji wykazała, że wszystkie dzieci (15), od momentu uregulowania ich sytuacji prawnej przebywały w Placówce powyżej 3 miesięcy. W związku z powyższym, w ich przypadku nie zachodziła sytuacja określona w art. 103 ust. 7 ustawy o wspieraniu rodziny.

(akta kontroli str.145-152, T.1)

Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, przeniesienie dziecka z uregulowaną sytuacją prawną do placówki socjalizacyjnej należy do zadań powiatu, w przypadku Płocka – do zadań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Płocku. W okresie objętym kontrolą, Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy co miesiąc przekazywał listę wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym listę wychowanków Placówki Interwencyjnej. W wykazie wychowanków wskazywano imię i nazwisko dziecka, datę urodzenia, datę przyjęcia do Placówki, sygnaturę akt sądu rejonowego, sytuację prawną dziecka oraz adres zamieszkania rodziców. Przy sytuacji prawnej dziecka Placówka wskazywała czy dziecko zostało umieszczone tymczasowo (na podstawie postanowienia tymczasowego sądu), czy rodzice mają ograniczoną władzę rodzicielską lub są jej pozbawieni. Wykaz wychowanków sporządzany był według stanu na ostatni dzień miesiąca, a przekazywany do MOPS w pierwszym lub drugim dniu miesiąca następnego.

(akta kontroli str.101-102, T.1)

Kontrolerzy, w trybie art. 29 ust.1 pkt 1 lit. f, wystąpili o udzielenie informacji odnośnie przyczyn długiego pobytu dzieci w Placówce Interwencyjnej do Dyrektora MOPS w Płocku. Dyrektor MOPS poinformował, że Ośrodek od dłuższego okresu ma problem z umieszczaniem dzieci zarówno w placówkach opiekuńczo-

³⁵ Powyżej 3 miesięcy.

wychowawczych, jak również w rodzinach zastępczych na terenie miasta Płocka, co spowodowane jest brakiem miejsc. Ponadto, w 2018 r. z przyczyn niezależnych od MOPS, zamknięte zostały dwie placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego, co wiązało się z koniecznością zapewnienia w pierwszej kolejności miejsc dzieciom z likwidowanych placówek w placówce socjalizacyjnej. MOPS podejmował próby umieszczenia dzieci z Placówki Interwencyjnej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów – zazwyczaj otrzymywał jednak odpowiedzi odmowne.

(akta kontroli str.142-143, T.2)

2.1.2. Spośród 15 dzieci, których dokumentacja została poddana analizie, w czterech przypadkach umieszczenie dziecka nastąpiło bez wcześniej wydanego postanowienia sądu (27%). W każdym z tych przypadków Placówka zawiadomiła sąd i MOPS o przyjęciu dziecka następnego dnia roboczego. W pozostałych 11 przypadkach (73%) dzieci zostały umieszczone w Placówce na podstawie postanowienia sądu o umieszczeniu dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W przypadku 12 dzieci (80%) odbyły się posiedzenia zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka. W każdym przypadku zespół formułował wniosek odnośnie zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce, który następnie był przesyłany do sądu.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2; 280-284, T.3)

Spośród 12 dzieci, pięcioro z nich przebywało w Placówce powyżej 18 miesięcy. W każdym z tych przypadków, Dyrektor Ośrodka złożyła do właściwego sądu wniosek wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenie go w rodzinie przysposabiającej. W trzech przypadkach wystąpienie z wnioskiem do sądu nastąpiło po upływie 18 miesięcy. Ponadto, w przypadkach pozostałych dzieci przebywających w Placówce ustalono, że w 12 przypadkach wnioski o wydanie zarządzeń do sądu zostały złożone po upływie 18 miesięcy, zaś w czterech przypadkach Dyrektor Ośrodka nie złożył ww. wniosków. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str.214, T.3)

Ponadto, w przypadku czworga dzieci, których sytuacja prawna była uregulowana, Dyrektor Ośrodka przesyłała informację o danym dziecku do Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjnego Oddziału Zamiejscowego w Płocku (dalej: WOA).

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

2.2 Współpraca placówki z innymi instytucjami odpowiedzialnymi za udzielanie pomocy dziecku.

Opis stanu faktycznego

2.2.1. Na podstawie analizy 15 teczek dzieci, ustalono, że w każdym przypadku Placówka współpracowała z MOPS w Płocku, asystentami rodziny (o ile rodzina miała przyznanego asystenta) oraz sądem. Współpraca dotyczyła przysyłania opinii dotyczących pobytu dziecka w Placówce, kontaktów dziecka z rodzicami biologicznymi, przebiegu współpracy rodziców z wychowawcami oraz informowaniu o przebiegu urlopowania dzieci u rodziców biologicznych.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

W okresie objętym kontrolą Placówka nie współpracowała z rodzinami zaprzyjaźnionymi oraz wolontariuszami.

(akta kontroli str.161, T.1)

2.2.2. W okresie objętym kontrolą Placówka Interwencyjna współpracowała z rodzinami biologicznymi dzieci.

Po otrzymaniu postanowienia sądu w sprawie zgody na urlopowanie, wychowawca przeprowadzał wizytę domową, mającą na celu ustalenie warunków urlopowania dziecka u rodziny biologicznej. W czasie tej wizyty wychowawca zapoznawał się z innymi członkami rodziny, sprawdzał warunki mieszkaniowe (liczbę pokoi, liczbę łóżek, wyposażenie kuchni i łazienki, stan ogólny mieszkania). W oparciu o wizytę domową ustalano czy urlopowania mogły odbywać się z noclegami czy jedynie na kilka godzin.

(akta kontroli str. 221,T.3)

Na podstawie dokumentacji dzieci poddanej szczegółowej analizie stwierdzono, że dalsze wizyty przeprowadzane były w czasie urlopowań, podczas których wychowawca szczególną uwagę zwracał na opiekę pełnioną nad dziećmi pod kątem zapewnienia im bezpieczeństwa i prawidłowej opieki oraz na funkcjonowanie wychowanków w środowisku rodzinnym. Ponadto, wychowawcy przeprowadzali rozmowy dotyczące zdrowego odżywiania, motywowali rodziców do wyjść z dziećmi z domu, wspólnego spędzania wolnego czasu, wskazywali sposoby rozwiązania konfliktów oraz udzielali porad. Wychowawcy motywowali również dzieci do pomocy rodzicom podczas wykonywania drobnych prac domowych.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2, 221,T.3)

W przypadku, gdy wychowawca zauważył niepokojące sytuacje (agresja, brak opieki nad dzieckiem, alkohol) w środowisku domowym, urlopowanie było wstrzymywane do czasu wyjaśnienia.

(akta kontroli str. 221,T.3)

Na podstawie analizy dokumentacji 15 dzieci ustalono, że w siedmiu przypadkach (47%) wychowawca Placówki wizytował mieszkanie rodziny biologicznej przed planowanym urlopowaniem, jak i podczas samego urlopowania. W dwóch przypadkach (13%), w związku z niewydolnością wychowawczą rodzica, wychowawca udzielał wskazówek matce co do sposobu postępowania w określonych sytuacjach związanych z wychowaniem dzieci. W jednym przypadku (7%) matki uzależnionej od alkoholu, wychowawca monitorował utrzymanie trzeźwości przez rodzica zarówno przed urlopowaniem, jak i podczas samego urlopowania. Ponadto, motywował osobę do podjęcia leczenia i utrzymywania abstynencji. W sytuacji, kiedy wychowawca miał podejrzenie, że rodzic znajdował się pod wpływem alkoholu, odmawiał urlopowania dziecka.

W czterech przypadkach (27%), wychowawca Placówki motywował rodziców do utrzymywania kontaktów z dziećmi, zachęcał do urlopowania dzieci przez rodziców biologicznych oraz interesowania się sytuacją dzieci – pomimo tego, rodzice nie utrzymywali kontaktów z dziećmi oraz nie byli zainteresowani urlopowaniem ich.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66,T.2)

2.3. Skuteczność działań placówki

2.3.1 W okresie objętym kontrolą, do rodziny biologicznej powróciło siedmioro spośród 50 dzieci przebywających w Placówce (14%). Ośmioro wychowanków (15,4%) opuściło Placówkę Interwencyjną w związku z uzyskaniem pełnoletności.

(akta kontroli str. 145-152,T.1)

Spośród 15 dzieci, których dokumentacja została poddana analizie stwierdzono, że w jednym przypadku celem pracy z dzieckiem był jego powrót do rodziny biologicznej (0,7%). Placówka współpracowała z matką, która była pozbawiona praw

rodzicielskich, jednak stale interesowała się córką i zabiegała o jej powrót do domu. Pracownicy pomagali matce w przygotowaniu pisma do sądu o przywrócenie władzy rodzicielskiej, udzielali wskazówek wychowawczych i dotyczących życia codziennego. Wychowanka często była urlopowana do matki. W okresie ostatnich 6 miesięcy pobytu w Placówce, dziewczyna nocowała w dni wolne od nauki w mieszkaniu matki, na co zgodę wyraziła Dyrektor Ośrodka.

(akta kontroli str. 252-328, T.1; 1-66, T.2)

2.3.2 W latach 2017 – 2019 (I połowa) 25 dzieci zostało umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej (50% wszystkich dzieci przebywających w tym okresie w Placówce).

(akta kontroli str.145-152, T.1)

2.3.3 W okresie objętym kontrolą żadne dziecko przebywające w Placówce nie zostało przysposobione.

Spośród 15 dzieci, których dokumentacja została poddana szczegółowej analizie, w stosunku do czworga dzieci (27%), których rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej prawomocnym wyrokiem sądu, Placówka przesłała ich dokumenty do Wojewódzkiego Ośrodka Adopcyjnego Oddziału Zamiejscowego w Płocku. W czterech przypadkach Komisja Kwalifikacyjna podjęła decyzję o niezakwalifikowaniu dzieci do przysposobienia. Kontrolerzy, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 1 lit. f ustawy o NIK zasięgnęli informacji z jakich powodów dzieci zostały niezakwalifikowane do przysposobienia. Zgodnie z przesłanymi kartami kwalifikacyjnymi, we wszystkich czterech przypadkach dzieci nie zostały zakwalifikowane z powodu braku zgody samego dziecka, jak i silnej więzi i utrzymywania kontaktów z matką lub najbliższą rodziną biologiczną. W trzech przypadkach elementem decydującym był także wiek dziecka (powyżej 14 lat).

(akta kontroli str.217-220, 286, T.3)

2.3.4 W latach 2017 – 2019 (I połowa) wystąpił jeden przypadek ponownego pobytu dziecka w Placówce – powodem ponownego umieszczenia dziecka w Placówce był alkoholizm ojca.

(akta kontroli str.161, T.1)

2.4 Realizacja przez placówkę wniosków pokontrolnych i reakcja na skargi

2.4.1 W latach 2017 – 2019 (I połowa) Placówka Interwencyjna była kontrolowana przez: Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Płocku, Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Warszawie, Straż Pożarną, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Płocku oraz Mazowiecki Urząd Wojewódzki.

(akta kontroli str. 222-223, T.3)

Kontrolę w zakresie standardów opieki i wychowania oraz zgodności zatrudnienia pracowników z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej przeprowadził Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie (dalej: *MUW*). Kontrola została przeprowadzona w dniach 26-30 listopada 2018 r. Zgodnie z przekazanym Placówce wystąpieniem pokontrolnym³⁶, sformułowano zalecenia pokontrolne dotyczące:

- 1) Podejmowania działań w ramach możliwości finansowych w celu dokonywania bieżących napraw i poprawy warunków bytowych wychowanków;

³⁶ WPS-VIII.431.1.71.2018.MT z dnia 28 stycznia 2019 r.

- 2) Sporządzania diagnozy psychofizycznej dla wszystkich wychowanków placówki opiekuńczo-wychowawczej niezwłocznie po przyjęciu dziecka oraz uwzględniania w niej wszystkich obszarów wskazanych w § 14 ust. 4 pkt 4 rozporządzenia;
- 3) Określania w planach pomocy dziecku celów długoterminowych zgodnych z § 15 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia;
- 4) Prowadzenia kart pobytu dziecka z wyodrębnieniem obszarów określonych w § 17 ust. 1 pkt. 2 lit. a-i rozporządzenia;
- 5) Uwzględnianiu w kartach udziału w zajęciach specjalistycznych zajęć odbywających się poza Placówką Interwencyjną;
- 6) Dokonywania okresowej oceny sytuacji dziecka poniżej 3 lat zgodnie z art. 138 ust. 1 w zw. z art. 135 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz sporządzaniu dla dziecka w tym wieku dokumentów określonych w § 17 rozporządzenia;
- 7) Podejmowania we współpracy z jednostką kierującą działaniami mających na celu właściwą realizację postanowień sądu w zakresie typu placówki, w której dziecko powinno przebywać w przypadku jego zmiany oraz realizować właściwie art. 103 ust. 1, 6 i 7 ustawy o wspieraniu rodziny;
- 8) Składania do właściwego sądu wniosku o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka, zgodnie z terminami określonymi w art. 100 ust. 4a ustawy o wspieraniu rodziny;
- 9) Dotrzymywania terminów wskazania przez wychowanka osoby, która podejmuje się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia, określonych w art. 145 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny;
- 10) Dokonywania sprawdzenia nowo zatrudnionych wychowawców w rejestrze, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym³⁷ i dokonywaniu stosownych adnotacji;
- 11) Usunięcia z działu „Konsekwencji” w *Regulaminie nagród i konsekwencji* zapisów niezgodnych z art. 4 pkt 9 ustawy o wspieraniu rodziny;
- 12) Dokonania zmian w zapisach Regulaminu przyznawania „kieszonkowego” dla wychowanków Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego w Płocku, by zabezpieczały wypłatę dziecku kieszonkowego za pełny miesiąc, uwzględniały minimalną kwotę, do której może być obniżone kieszonkowe oraz szczegółowo określały warunki nadzoru wychowawców nad jego wydatkowaniem, zgodnie z § 18 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia;
- 13) Nieograniczania dzieciom prawa do utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami, o których mowa w art. 4 pkt 3 ustawy o wspieraniu rodziny.

Ponadto, sformułowano wnioski dotyczące: prowadzenia ewidencji leków podawanych bezpośrednio dzieciom przez wychowawców, konkretyzowania zapisów w planach pomocy dziecku tak, aby możliwa była ocena ich realizacji, unikania wpisywania w kartach udziału w zajęciach specjalistycznych działań nie związanych z udziałem dziecka w takich zajęciach, sporządzaniu notatek ze spotkań „zespołów przyjęcia” i „zespołów wspierania rodziny”, dokonaniu zmian w § 21 obowiązującego wówczas Regulaminu Organizacyjnego Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego tak, aby dotyczyły praw dziecka a nie zadań Ośrodka oraz rozważenia możliwości liczbowego a nie procentowego określenia wysokości kieszonkowego w Regulaminie przyznawania „kieszonkowego”, mając na uwadze jasność i czytelność zapisów skierowanych do wychowanków.

³⁷ Dz.U. z 2018 r. poz. 405

(akta kontroli str. 231-243,T.3)

MUW powiadomił Prezydenta Miasta Płocka o ustaleniach kontroli, w tym dotyczących długotrwałego pobytu dzieci, których sytuacja prawna została uregulowana.

(akta kontroli str. 245-247,T.3)

W związku z przeprowadzoną przez MUW kontrolą i sformułowanymi zaleceniami, Dyrektor Ośrodka poinformowała³⁸ o realizacji zaleceń pokontrolnych oraz uwag i wniosków. Kontrola NIK potwierdziła realizację części zaleceń pokontrolnych. Placówka została wyposażona w nowe meble w pokojach dzieci, na bieżąco dokonywano niezbędnych napraw. Dokumenty wytwarzane w Placówce od 1.03.2019 r., takie jak: diagnoza psychofizyczna, plan pomocy dziecku, karta pobytu i karta udziału w zajęciach specjalistycznych zawierały elementy wskazane w rozporządzeniu. Dyrektor Ośrodka dokonała sprawdzenia pracowników zatrudnionych w Placówce w rejestrze, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym. Ponadto, dokonano zmian w Regulaminie nagród i konsekwencji oraz w Regulaminie przyznawania „kieszonkowego” dla wychowanków Ośrodka Opiekuńczo-Wychowawczego, zgodnie z zaleceniami MUW. Pozostałe zalecenia i wnioski są w trakcie realizacji.

(akta kontroli str.243-265, T.3)

2.4.2 W okresie objętym kontrolą, do Placówki Interwencyjnej nie wpłynęły skargi na działalność Placówki.

(akta kontroli str.271, T.3)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono jedną nieprawidłowość:

Brak złożenia w trzech przypadkach oraz złożenie w 15 przypadkach po terminie wniosku o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka przebywającego w Placówce ponad 18 miesięcy celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenie go w rodzinie przysposabiającej.

(akta kontroli str. 214, 272-279, T.3)

Jak wyjaśniła Dyrektor Ośrodka, terminy złożenia stosownych wniosków do sądu były niedotrzymane w związku z reorganizacją pracy Ośrodka, dużą fluktuacją pracowników Placówki, przenoszeniem wychowawców między placówkami. Proces wdrażania nowych pracowników wymagał ze strony kierownictwa dużego nakładu pracy i czasu, a zadania pracowników odchodzących przejmowali dotychczasowi wychowawcy. W czterech przypadkach braku złożenia stosownych wniosków – trzy przypadki dotyczyły dzieci, które nie wyrażały zgody na powrót do domu w związku z czym Dyrektor Ośrodka nie składał wniosku do sądu. W jednym przypadku, w okresie przypadającym na 18 miesiąc pobytu dziecka w Placówce toczyło się postępowanie o przywrócenie władzy rodzicielskiej ojcu, w związku z czym nie występowano do sądu o wydanie zarządzeń.

(akta kontroli str. 142, 215,T.3)

NIK zauważa jednak, że art. 100 ust. 4a ustawy o wspieraniu rodziny nakłada na Dyrektora obowiązek złożenia wniosku do sądu w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. W związku z czym, to na Dyrektora

³⁸ Pismem OOW.AS.0700.3.2018 z dnia 28.02.2018 r.

Ośrodka spoczywał obowiązek takiej organizacji pracy Ośrodka, by terminy złożenia wniosków do sądu o wydanie zarządzeń były zachowane.

OCENA CZĄSTKOWA

Placówka podejmowała działania na rzecz unormowania sytuacji dzieci. W tym celu Dyrektor Ośrodka współpracowała z sądem, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Ośrodkiem Rodzinnej Pieczy Zastępczej oraz młodzieżowymi ośrodkami wychowawczymi i młodzieżowymi ośrodkami socjoterapii. NIK zauważyła jednak, że średni czas pobytu dzieci w Placówce wyniósł ok. 18 miesięcy, co jest niezgodne z art. 103 ust. 6 ustawy o wspieraniu rodziny. Szczegółowa analiza dokumentacji wykazała, że nie zachodził przypadek przedłużającego się pobytu dzieci na podstawie art. 103 ust. 7 ustawy o wspieraniu rodziny. Placówka podejmowała działania w celu skrócenia pobytu dzieci poprzez przekazywanie co miesięcznych list wychowanków do MOPS, wraz z datami pobytu dzieci i ich sytuacją prawną.

Stwierdzona w obszarze nieprawidłowość dotyczyła braku złożenia lub złożenia po terminie przez Dyrektora Ośrodka wniosku do sądu o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenie go w rodzinie przysposabiającej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

W toku kontroli stwierdzono brak podpisów asystenta rodziny na części planów pomocy dziecku, opracowanych wspólnie z wychowawcą kierującym procesem wychowawczym oraz brak podpisów psychologa na liście stałych członków zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka, mimo iż uczestniczył on w posiedzeniach. NIK wskazuje na konieczność rzetelnego dokumentowania uczestnictwa osób uczestniczących przy opracowaniu planu pomocy i w posiedzeniach zespołu. Ponadto, zdaniem NIK, Placówka powinna dołożyć starań i powiadamiać skutecznie rodziców dzieci (o ile nie są pozbawieni władzy rodzicielskiej) o planowanym terminie posiedzenia zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka, by mogli w nim brać udział.

Wnioski

1. Sporządzanie planu pomocy dziecku we współpracy z asystentem rodziny lub podmiotem organizującym pracę z rodziną w przypadkach, gdy rodzinie nie przydzielono asystenta rodziny oraz podejmowanie działań w celu zapewnienia tej współpracy.
2. Wyznaczanie do udziału w posiedzeniach zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka pedagoga zatrudnionego w Placówce.
3. Składanie do sądu wniosków w wyznaczonym przepisami ustawy terminie o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka przebywającego w pieczy zastępczej 18 miesięcy celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenie go w rodzinie przysposabiającej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 17 grudnia 2019 r.

Kontrolerzy
Anna Rżysko
Specjalista k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
p.o. Dyrektor
Jacek Szczerbiński

.....
podpis

Michał Przybylski
Starszy inspektor k.p.

.....
podpis

.....
podpis